

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Στρασβούργο, 17.4.2018
COM(2018) 450 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Ανακοίνωση σχετικά με την πολιτική διεύρυνσης της ΕΕ 2018

{SWD(2018) 150 final} - {SWD(2018) 151 final} - {SWD(2018) 152 final} -
{SWD(2018) 153 final} - {SWD(2018) 154 final} - {SWD(2018) 155 final} -
{SWD(2018) 156 final}

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τον Νοέμβριο του 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χάραξε μια **μεσοπρόθεσμη στρατηγική για την πολιτική διεύρυνσης της ΕΕ** που εξακολουθεί να ισχύει. Η παρούσα ανακοίνωση προβαίνει σε απολογισμό της προόδου όσον αφορά την εφαρμογή της πολιτικής διεύρυνσης μέχρι το τέλος του Ιανουαρίου 2018, και ενθαρρύνει τις ενδιαφερόμενες χώρες να συνεχίσουν τον εκσυγχρονισμό τους μέσω πολιτικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων, σύμφωνα με τα κριτήρια προσχώρησης.

Η διαδικασία διεύρυνσης εξακολουθεί να βασίζεται σε **καθορισμένα κριτήρια και σε δίκαιες και αυστηρές προϋποθέσεις**. Κάθε χώρα αξιολογείται με βάση **τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της**. Η αξιολόγηση της επιτευχθείσας προόδου και ο εντοπισμός των ελλείψεων αποσκοπούν στην παροχή κινήτρων και καθοδήγησης στις χώρες ώστε να πραγματοποιήσουν τις αναγκαίες εκτενείς μεταρρυθμίσεις. Προκειμένου η προοπτική της διεύρυνσης να καταστεί πραγματικότητα, η σταθερή δέσμευση στην αρχή «προτεραιότητα στις θεμελιώδεις αρχές» παραμένει ζήτημα ουσιαστικής σημασίας. Διαρθρωτικές αδυναμίες εξακολουθούν να υφίστανται, ιδίως στους βασικούς τομείς του κράτους δικαίου και της οικονομίας. Οι υποψήφιοι για ένταξη χώρες πρέπει να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις όσον αφορά τις αρχές του κράτους δικαίου, τη μεταρρύθμιση της δικαιοσύνης, την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, την ασφάλεια, τα θεμελιώδη δικαιώματα, τους δημοκρατικούς θεσμούς και τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, καθώς και την οικονομική ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα. Δεδομένης της πολύπλοκης φύσης των αναγκών μεταρρυθμίσεων, πρόκειται για μακροχρόνια διαδικασία.

Είναι σημαντικό να αναγνωριστεί ότι οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης δεν είναι -και ουδέποτε ήταν- αυτοσκοπός. Συνιστούν μέρος μιας **ευρύτερης διαδικασίας εκσυγχρονισμού και μεταρρυθμίσεων**. Οι κυβερνήσεις των χωρών της διεύρυνσης θα πρέπει να ενστερνιστούν τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις πιο ενεργά και να τις καταστήσουν πραγματικά τμήμα της πολιτικής τους ατζέντας, όχι επειδή η ΕΕ το ζητεί, αλλά διότι είναι προς το βέλτιστο συμφέρον των πολιτών τους. Η υιοθέτηση των βασικών ευρωπαϊκών αξιών, όπως το κράτος δικαίου, είναι καίριας σημασίας για την επιλογή των γενεών που επιθυμούν να γίνουν μέλη της ΕΕ. Η δημόσια στήριξη των μελλοντικών διευρύνσεων θα εξαρτηθεί από τον βαθμό ετοιμότητας των υποψήφιων χωρών. Οι μεταρρυθμίσεις που υλοποιούνται μέσω της διαδικασίας προσχώρησης στην ΕΕ θα πρέπει να συμβάλουν στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών τόσο των κρατών μελών της ΕΕ όσο και των υποψήφιων χωρών.

Τον Φεβρουάριο του 2018, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επανέλαβε τη σταθερή, βάσει των επιδόσεων, προοπτική προσχώρησης στην ΕΕ για τις **χώρες των Δυτικών Βαλκανίων** στην ανακοίνωσή της *Μια αξιόπιστη προοπτική διεύρυνσης για τα Δυτικά Βαλκάνια και αυξημένη δέσμευση της ΕΕ απέναντί τους*¹. Αυτό αποτελεί ένα ισχυρό μήνυμα για την ενθάρρυνση όλων των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων καθώς και ένδειξη της δέσμευσης που ανέλαβε η ΕΕ για το ευρωπαϊκό μέλλον τους. Οι ηγέτες της περιοχής δεν πρέπει να αφήνουν καμία αμφιβολία ως προς τον στρατηγικό προσανατολισμό και τη δέσμευσή τους. Η περιφερειακή συνεργασία και οι σχέσεις καλής γειτονίας είναι ουσιαστικές για να σημειωθεί πρόοδος στις αντίστοιχες πορείες τους προσχώρησης στην ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δήλωσε επίσης ότι η Ένωσή μας πρέπει να είναι ισχυρότερη και πιο σταθερή, πριν καταστεί τελικά μεγαλύτερη. Για τον λόγο αυτό, η Επιτροπή, σύμφωνα με τον χάρτη πορείας για μια πιο ενωμένη, πιο ισχυρή και

¹ [COM\(2018\) 65 final](#)

πιο δημοκρατική Ένωση², καθ' όλη τη διάρκεια του τρέχοντος έτους, θα προτείνει διάφορες πρωτοβουλίες που θα αποσκοπούν στη βελτίωση του δημοκρατικού και θεσμικού πλαισίου και του πλαισίου πολιτικής για την Ένωση του 2025, με βάση τις σημερινές Συνθήκες.

Η **Τουρκία** είναι βασικός εταίρος για την ΕΕ και υποψήφια χώρα, με την οποία συνεχίστηκαν ο διάλογος σε υψηλό επίπεδο και η συνεργασία σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένης της στήριξης στους Σύριους πρόσφυγες. Η Επιτροπή αναγνώρισε τη θεμιτή ανάγκη της Τουρκίας να αναλάβει ταχεία και αναλογική δράση κατά της αποτυχημένης απόπειρας πραξικοπήματος του Ιουλίου 2016. Εντούτοις, η Τουρκία απομακρύνθηκε σημαντικά από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ιδίως στους τομείς του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων και με την αποδυνάμωση των αποτελεσματικών ελέγχων και ισορροπιών στο πολιτικό σύστημα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει καλέσει επανειλημμένως την Τουρκία να αναστρέψει αυτήν την αρνητική τάση κατά προτεραιότητα.

II. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΤΟΥ 2015

Η υλοποίηση μεταρρυθμίσεων στους τομείς του **κράτους δικαίου, των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της χρηστής διακυβέρνησης** παραμένει το πιο πιεστικό ζήτημα για τις χώρες της διεύρυνσης. Αποτελεί επίσης το κύριο σημείο αναφοράς βάσει του οποίου η ΕΕ θα κρίνει τις προοπτικές τους. Οι εν λόγω χώρες πρέπει να ενστερνιστούν αυτές τις θεμελιώδεις αξίες της ΕΕ πολύ περισσότερο και πιο αξιόπιστα. Η έλλειψη σεβασμού αυτών των αξιών δρα επίσης αποτρεπτικά για τις επενδύσεις και το εμπόριο. Η ενίσχυση του κράτους δικαίου δεν αποτελεί μόνον ένα θεσμικό ζήτημα. Απαιτεί και κοινωνικό μετασχηματισμό.

α) Κράτος δικαίου

Παρά την αυξανόμενη έμφαση που δίνεται στις μεταρρυθμίσεις στον τομέα του κράτους δικαίου, η πρόοδος ήταν άنيση στις χώρες της διεύρυνσης. Στην πρώτην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η ισχυρή δέσμευση της νέας κυβέρνησης να υλοποιήσει τις «Επείγουσες Μεταρρυθμιστικές Προτεραιότητες» είχε θετικό αντίκτυπο στο κράτος δικαίου. Μετά την απόπειρα πραξικοπήματος του Ιουλίου 2016, η κατάσταση του κράτους δικαίου στην Τουρκία εξακολούθησε να επιδεινώνεται.

Η επιτυχής μεταρρύθμιση του **δικαστικού συστήματος** αποτελεί μακροπρόθεσμη διαδικασία που απαιτεί σταθερή πολιτική βούληση σε όλο το πολιτικό φάσμα, ενώ οι χώρες της διεύρυνσης πρέπει ακόμα να καταβάλλουν πολλές προσπάθειες. Στην Αλβανία, η εν εξελίξει πρωτοφανής διαδικασία επαναξιολόγησης των δικαστών και των εισαγγελέων αναμένεται να δώσει ώθηση στο δικαστικό σύστημα όσον αφορά τον επαγγελματισμό, την ανεξαρτησία και την ακεραιότητά του. Στην Τουρκία, οι μαζικές απολύσεις δικαστών και εισαγγελέων, καθώς και οι συνταγματικές τροποποιήσεις υπονόμισαν ακόμη περισσότερο την αποτελεσματικότητα και την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας.

Οι χώρες πρέπει να εξαλείψουν οριστικά τη **διαφθορά** χωρίς συμβιβασμούς, και να εξουδετερώσουν κάθε στοιχείο άλωσης του κράτους. Εξακολουθεί να υπάρχει εκτεταμένη διαφθορά, παρά τις συνεχείς προσπάθειες για την εναρμόνιση των νομικών και θεσμικών πλαισίων με το κερτημένο της ΕΕ και τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Ισχυροί και ανεξάρτητοι θεσμοί αποτελούν καθοριστική προϋπόθεση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της διαφθοράς, ιδίως σε υψηλά επίπεδα, και για τη διεξαγωγή αποτελεσματικότερων ερευνών και

² https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/roadmap-factsheet-tallinn_en.pdf

διώξεων, που θα έχουν ως αποτέλεσμα την έκδοση τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων που να επιβάλλονται και να περιλαμβάνουν αποτρεπτικές κυρώσεις. Απαιτείται μεγαλύτερη διαφάνεια στη διαχείριση των δημόσιων πόρων, ιδίως σε όλα τα στάδια των δημόσιων προμηθειών, τομέας που είναι ιδιαίτερα επιρρεπής στη διαφθορά.

Υπάρχουν εξειδικευμένοι φορείς αλλά υποθέσεις ανεξήγητου πλουτισμού των πολιτικώς εκτεθειμένων προσώπων σπάνια διερευνώνται. Η περιορισμένη πρόοδος δείχνει ότι υπάρχει έλλειψη πραγματικής πολιτικής βούλησης σε συνδυασμό με ακόμη περιορισμένη διοικητική ικανότητα. Μεγαλύτερη διαφάνεια και λογοδοσία, η διάκριση των εξουσιών και ισχυρότεροι ανεξάρτητοι εποπτικοί φορείς παραμένουν ζητήματα ζωτικής σημασίας. Οι προσπάθειες που άρχισαν στην Τεργέστη το 2017 για να συμφωνηθεί ένα περιφερειακό μέσο ανταλλαγής δεδομένων σε περίπτωση δημοσιοποίησης περιουσιακών στοιχείων και συγκρούσεων συμφερόντων θα μπορούσαν να συμβάλουν στη βελτίωση των επιδόσεων των χωρών ως προς την αντιμετώπιση υποθέσεων διαφθοράς στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων.

Το έρεισμα του **οργανωμένου εγκλήματος** στις χώρες της διεύρυνσης παραμένει ισχυρό. Ισχυρές εγκληματικές ομάδες συνεχίζουν να δρουν εντός της περιοχής των Δυτικών Βαλκανίων και στην Τουρκία, αλλά και ορμώμενες από αυτές. Η περιοχή εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική πύλη εισόδου για το εμπόριο παράνομων εμπορευμάτων, ιδίως όπλων και ναρκωτικών, καθώς και ατόμων στην πορεία τους προς την ΕΕ. Οι χώρες της διεύρυνσης συνεργάζονται ολοένα και περισσότερο με τις υπηρεσίες επιβολής του νόμου της ΕΕ, όπως η Ευρωπόλ και η Eurojust και, σταδιακά, βελτιώνουν τις ικανότητές τους για την αντιμετώπιση ειδικών μορφών οργανωμένου εγκλήματος, ιδίως του λαθρεμπορίου ναρκωτικών. Στην Αλβανία, επιχειρήσεις επιβολής του νόμου μεγάλης κλίμακας κατέληξαν σε κατασχέσεις μεγάλων ποσοτήτων κάνναβης και, προσφάτως, επίσης κοκαΐνης από τη Λατινική Αμερική. Ωστόσο, τα επίπεδα στελέχωσης και ο σεβασμός της λειτουργικής ανεξαρτησίας των οργάνων επιβολής του νόμου παραμένουν προβληματικά στην περιοχή. Εξακολουθεί να υπάρχει χάσμα μεταξύ της ανάλυσης των απειλών του οργανωμένου εγκλήματος και των επιχειρησιακών προτεραιοτήτων, πράγμα που μειώνει το ποσοστό επιτυχίας όσον αφορά την αποτελεσματική εξάρθρωση των εγκληματικών ομάδων. Οι αρχές πρέπει επίσης να αρχίσουν να χρησιμοποιούν τις χρηματοπιστωτικές έρευνες -σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ομάδας χρηματοοικονομικής δράσης- και να βελτιώσουν τα αποτελέσματα όσον αφορά τη δήμευση των προϊόντων εγκλήματος. Η δημιουργία και η ενίσχυση κεντρικών οργανισμών που θα είναι αρμόδιοι για τον εντοπισμό και την ανίχνευση περιουσιακών στοιχείων από εγκληματικές δραστηριότητες (υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων) στις χώρες της διεύρυνσης θα μπορούσαν να καταστήσουν πιο αποτελεσματικά τα εθνικά τους συστήματα ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων και να διευκολύνουν την επιχειρησιακή συνεργασία με τις υπηρεσίες ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων στα κράτη μέλη της ΕΕ. Σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες/την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, οι χώρες της διεύρυνσης θα πρέπει κατά προτεραιότητα να εναρμονίσουν τη νομοθεσία και τις πρακτικές τους με τις συστάσεις της ομάδας χρηματοοικονομικής δράσης. Θα πρέπει να εξασφαλιστεί επείγοντως ιστορικό συγκεκριμένων και σταθερών επιδόσεων όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς, της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και του οργανωμένου εγκλήματος.

Για την καταπολέμηση της **τρομοκρατίας**, του βίαιου εξτρεμισμού, της ριζοσπαστικοποίησης και, ειδικότερα, του φαινομένου (επιστροφής) αλλοδαπών τρομοκρατών μαχητών, η ΕΕ ενέτεινε την επιχειρησιακή συνεργασία με καθεμία από τις χώρες της διεύρυνσης. Καταβλήθηκαν συνεχείς ικανοποιητικές προσπάθειες σε όλες τις

χώρες για την εναρμόνιση της νομοθεσίας και των πρακτικών στον τομέα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας και της καταπολέμησης της ριζοσπαστικοποίησης με τα πρότυπα και τις πρακτικές της ΕΕ. Εξακολουθεί να υπάρχει, ωστόσο, περιθώριο για περισσότερο αποτελεσματικές δομές σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο για να εξασφαλιστούν συγκεκριμένα αποτελέσματα, ιδίως όσον αφορά την πρόληψη του βίαιου εξτρεισμού, την παράνομη εμπορία όπλων, τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, την ανταλλαγή πληροφοριών και τις πολιτικές καταπολέμησης της ριζοσπαστικοποίησης. Το δίκτυο της ΕΕ για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη ριζοσπαστικοποίηση υποστηρίζει μεγάλο μέρος του έργου αυτού. Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας θα πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω με κάθε εταίρο των Δυτικών Βαλκανίων και την Τουρκία. Τα πρότυπα για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θα πρέπει να ευθυγραμμιστούν με τα πρότυπα της ΕΕ ώστε να υπάρξει η δυνατότητα σύναψης συμφωνιών συνεργασίας με την Eurojust. Εμπνεόμενοι από την προηγούμενη κοινή δράση για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, η ΕΕ και οι εταίροι των Δυτικών Βαλκανίων συμφώνησαν το 2017 για την ολοκληρωμένη διακυβέρνηση εσωτερικής ασφάλειας στα Δυτικά Βαλκάνια ως μια νέα προσέγγιση για την ανάπτυξη ικανοτήτων διακυβέρνησης της ασφάλειας και τις μεταρρυθμίσεις στην περιοχή.

β) Θεμελιώδη δικαιώματα

Τα θεμελιώδη δικαιώματα κατοχυρώνονται σε μεγάλο βαθμό στη νομοθεσία των Δυτικών Βαλκανίων, αλλά πρέπει να καταβληθούν σοβαρές προσπάθειες για να εξασφαλιστεί η πλήρης εφαρμογή τους στην πράξη. Η Τουρκία παρουσίασε συνεχή μεγάλη επιδείνωση σε βασικούς τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την περίοδο αναφοράς.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη διασφάλιση της **ελευθερίας της έκφρασης** και της ανεξαρτησίας των μέσων ενημέρωσης που πρέπει να αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της δημοκρατίας σε ολόκληρη την περιοχή. Παρατηρήθηκε σημαντική επιδείνωση στον τομέα αυτό σε ορισμένες χώρες, μεταξύ άλλων η σοβαρή οπισθοδρόμηση στην Τουρκία, όπου πάνω από 150 δημοσιογράφοι εξακολουθούν να βρίσκονται στη φυλακή. Σε άλλους τομείς, στην καλύτερη περίπτωση, σημειώθηκε περιορισμένη πρόοδος. Οι επιθέσεις και απειλές κατά δημοσιογράφων συνεχίστηκαν, ενώ ο ρυθμός των ερευνών και διώξεων παραμένει βραδύς. Οι προσπάθειες επηρεασμού της ανεξαρτησίας των δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών φορέων και η αδιαφανής δημόσια χρηματοδότηση των μέσων ενημέρωσης εξακολουθούν να είναι διαδεδομένες σε όλες τις χώρες της διεύρυνσης. Οι εν λόγω παραβιάσεις υπονομεύουν όχι μόνο το βασικό δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης, αλλά και την κατάσταση της δημοκρατίας στην περιοχή. Οι κυβερνήσεις πρέπει να λάβουν επείγοντα και συγκεκριμένα μέτρα για την εφαρμογή των υφιστάμενων νομικών πλαισίων σχετικά με την ελευθερία της έκφρασης, και να βελτιώσουν το γενικό κλίμα για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης. Η ΕΕ υποστηρίζει σθεναρά τις τοπικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, τους υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τους δημοσιογράφους και τα ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης, που ανήκουν συχνά σε αυτούς που δέχονται εκφοβισμούς. Η συμβολή τους έχει ζωτική σημασία για την εξασφάλιση της υποχρέωσης λογοδοσίας της κυβέρνησης όσον αφορά την ελευθερία της έκφρασης, καθώς και για όλα τα άλλα θεμελιώδη δικαιώματα.

Πρέπει να καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες σε όλες τις χώρες της διεύρυνσης για να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι παραβιάσεις των **δικαιωμάτων του παιδιού** που εξακολουθούν να είναι διαδεδομένες. Οι κυβερνήσεις πρέπει επίσης να αντιμετωπίσουν τις διακρίσεις εις βάρος των **ατόμων με αναπηρίες**, των **μειονοτήτων** και άλλων ευάλωτων ομάδων ως ζήτημα προτεραιότητας. Πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για

την προώθηση της **ισότητας των φύλων** και την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί στα Δυτικά Βαλκάνια όσον αφορά τα δικαιώματα των λεσβιών, των ομοφυλόφιλων, των αμφιφυλόφιλων, των διεμφυλικών και των μεσοφυλικών **ατόμων**, χρειάζεται να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για να σταματήσουν οι διακρίσεις, οι απειλές και η βία. Η επισφαλής κατάσταση των **Ρομά** πρέπει επίσης να αντιμετωπιστεί κατά προτεραιότητα, δεδομένου ότι εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού, περιθωριοποίηση και διακρίσεις. Οι **συνθήκες κράτησης** πρέπει να βελτιωθούν και τα δικονομικά δικαιώματα των υπόπτων και των κατηγορουμένων, καθώς και τα δικαιώματα των θυμάτων θα πρέπει να εναρμονιστούν με το κεκτημένο της ΕΕ. Στην Τουρκία, τα διατάγματα που εκδόθηκαν στο πλαίσιο της κατάστασης έκτακτης ανάγκης περιόρισαν βασικά δικονομικά δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων υπεράσπισης.

γ) Λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών και μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης

Η ορθή λειτουργία των **δημοκρατικών θεσμών** εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική πρόκληση για ορισμένες χώρες. Σ' αυτό το πλαίσιο περιλαμβάνεται η διασφάλιση εποικοδομητικού διαλόγου στο σύνολο του πολιτικού φάσματος, ιδίως εντός των **κοινοβουλίων**. Παρά τη σχετική πρόοδο, πολλές θεμελιώδεις πτυχές της διεξαγωγής δημοκρατικών εκλογών εξακολουθούν να είναι προβληματικές. Οι συστάσεις των αποστολών παρακολούθησης εκλογών θα πρέπει να εφαρμόζονται ορθά. Η κοινοβουλευτική λογοδοσία, ως βασικό στοιχείο για την εύρυθμη λειτουργία μιας δημοκρατίας, θα πρέπει να εδραιωθεί στην πολιτική νοοτροπία.

Στην Τουρκία, ενώ αναγνωρίζεται η νόμιμη ανάγκη της Τουρκίας να αναλάβει ταχεία και αναλογική δράση κατά της αποτυχημένης απόπειρας πραξικοπήματος, υπάρχουν σοβαρές ανησυχίες ως προς την αναλογικότητα των μέτρων που ελήφθησαν στο πλαίσιο της κατάστασης έκτακτης ανάγκης, η οποία εξακολουθεί να παραμένει σε ισχύ και έχει περιορίσει τη βασική νομοθετική λειτουργία του κοινοβουλίου, ενώ το περιθώριο διαλόγου μεταξύ των πολιτικών κομμάτων έχει στενέψει περαιτέρω. Μακρόπνοες συνταγματικές αλλαγές, για τις οποίες το Συμβούλιο της Ευρώπης έκρινε ότι πάσχουν από έλλειψη επαρκών ελέγχων και ισορροπιών και ότι θέτουν σε κίνδυνο την διάκριση των εξουσιών, εγκρίθηκαν με δημοψήφισμα που διοργανώθηκε στο πλαίσιο της κατάστασης έκτακτης ανάγκης.

Στα Δυτικά Βαλκάνια, η ικανότητα των εθνικών κοινοβουλίων να ασκούν βασικά νομοθετικά και εποπτικά καθήκοντα υπονομεύεται από την έλλειψη πολιτικού διαλόγου, την υπερβολική χρήση επειγουσών κοινοβουλευτικών διαδικασιών και την έλλειψη εποικοδομητικής συμμετοχής όλων των κομμάτων. Μολονότι αντιμετωπίστηκαν ορισμένα μποϊκοτάζ, εξακολουθεί να υπάρχει μια διχαστική πολιτική νοοτροπία. Στην Αλβανία, η διακομματική πολιτική συμφωνία του Μαΐου 2017 επέτρεψε την επανάληψη των κοινοβουλευτικών εργασιών πριν από τις εκλογές. Στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, το νέο Κοινοβούλιο κατέβαλε προσπάθειες αποκατάστασης των εποπτικών ικανοτήτων του επί της εκτελεστικής εξουσίας. Εντούτοις, στο Μαυροβούνιο, η αντιπολίτευση παρεμπόδισε τη νομοθετική δραστηριότητα από τη στιγμή σύγκλησης του κοινοβουλίου τον Νοέμβριο του 2016. Στη Σερβία, η αποτελεσματικότητα του κοινοβουλίου και η ποιότητα της νομοθεσίας πάσχουν από έλλειψη ορθής κοινοβουλευτικής εξέτασης των σχεδίων νομοθετικών πράξεων.

Στο Κοσσυφοπέδιο*, στο πλαίσιο τόσο του προηγούμενου όσο και του κυβερνώντος συνασπισμού, η εργασία της Συνέλευσης χαρακτηρίστηκε από πολιτική πόλωση και παράλυση, παρόλο που η Συνέλευση επικύρωσε πρόσφατα τη συμφωνία οριοθέτησης των συνόρων με το Μαυροβούνιο. Στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η έκδοση νομοθεσίας που απορρέει από το πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων επηρεάστηκε αρνητικά από εντάσεις μεταξύ των κυβερνώντων κομμάτων συνασπισμού, με αποτέλεσμα την επιβράδυνση της διαδικασίας μεταρρυθμίσεων. Παρόλο που η διεξαγωγή εκλογών αυτή καθαυτή στην περιοχή γίνεται χωρίς περιστατικά μείζονος σημασίας, σημαντικές ελλείψεις, μεταξύ των οποίων η πολιτικοποίηση των εκλογικών οργάνων, η κατάχρηση κρατικών πόρων και η έλλειψη διαφάνειας στη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και των προεκλογικών εκστρατειών, επηρεάζουν αρνητικά το επίπεδο της εμπιστοσύνης των πολιτών στις εκλογικές διαδικασίες.

Η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης είναι υψίστης σημασίας για την ενίσχυση της διακυβέρνησης σε όλα τα επίπεδα. Στις μεταρρυθμίσεις αυτές περιλαμβάνονται η βελτίωση της ποιότητας και της λογοδοσίας της διοίκησης, η αύξηση του επαγγελματισμού, η αποπολιτικοποίηση και η διαφάνεια, μεταξύ άλλων και στις προσλήψεις και τις απολύσεις, η περισσότερο διαφανής διαχείριση των δημόσιων οικονομικών, καθώς και η παροχή καλύτερων υπηρεσιών για τους πολίτες. Πρέπει επίσης να βρεθεί η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ των κεντρικών, των περιφερειακών και των τοπικών αρχών. Αν και σημειώθηκε μέτρια πρόοδος στα Δυτικά Βαλκάνια σε ορισμένους τομείς, στην Τουρκία παρατηρείται σοβαρή οπισθοδρόμηση όσον αφορά τις δημόσιες υπηρεσίες, τη διαχείριση των ανθρώπινων πόρων και τη λογοδοσία.

Συνολικές **στρατηγικές μεταρρυθμίσεις** της δημόσιας διοίκησης και της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών έχουν πλέον τεθεί σε εφαρμογή, με εξαίρεση τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και την Τουρκία. Οι καθυστερήσεις στην υλοποίηση και την οικονομική βιωσιμότητα των μεταρρυθμίσεων εξακολουθούν να αποτελούν πηγή ανησυχίας. Η δημοσιονομική διαφάνεια έχει βελτιωθεί σε πολλές περιπτώσεις. Η ποιότητα του **στρατηγικού σχεδιασμού** της κεντρικής κυβέρνησης και οι διασυνδέσεις με τον τομεακό σχεδιασμό πρέπει να βελτιωθούν σημαντικά στα Δυτικά Βαλκάνια. Οι πολιτικές, η νομοθεσία και οι δημόσιες επενδύσεις προετοιμάζονται ακόμη συχνά χωρίς συστηματικές εκτιμήσεις επιπτώσεων και διαβουλεύσεις. Ένα βασικό πρόβλημα στις περισσότερες χώρες είναι η εκτενής χρήση νομοθετικών διαδικασιών κατεπείγοντος. Ο **επαγγελματισμός της δημόσιας διοίκησης** πρέπει να εξασφαλίζεται σε όλες τις χώρες. Παρά τη σύγχρονη νομοθεσία για τη δημόσια διοίκηση, γίνεται τακτική χρήση εξαιρέσεων, ιδίως όσον αφορά τους διορισμούς και τις απολύσεις των ανώτερων δημόσιων υπαλλήλων.

Σε όλες τις χώρες της διεύρυνσης, η **δομή της κρατικής διοίκησης** πρέπει να εξορθολογιστεί περαιτέρω. Στα Δυτικά Βαλκάνια, παρόμοια διοικητικά όργανα έχουν διαφορετικά καθεστώτα, στο πλαίσιο των οποίων πολλά εξαρτώνται άμεσα από την κυβέρνηση ή το κοινοβούλιο και όχι από τα οικεία υπουργεία στα οποία υπάγονται. Δεν υπάρχει επαρκής λογοδοσία και υποβολή αναφορών μεταξύ των οργανισμών και των θεσμικών οργάνων στα οποία υπάγονται. Για να βελτιώσουν την **παροχή υπηρεσιών**, οι περισσότερες χώρες της διεύρυνσης έχουν επικεντρωθεί στην εισαγωγή υπηρεσιών

* Η ονομασία αυτή χρησιμοποιείται με επιφύλαξη των θέσεων ως προς το καθεστώς και συνάδει με την απόφαση 1244 (1999) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και τη γνώμη του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου.

ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, αλλά οι πρωτοβουλίες συχνά παρουσιάζουν έλλειψη στρατηγικής καθοδήγησης και συντονισμού. Οι περισσότερες χώρες έχουν επίσης σημειώσει πρόοδο με την υιοθέτηση σύγχρονων νόμων για τις γενικές διοικητικές διαδικασίες, αλλά στις περισσότερες χώρες σημαντικό μέρος της τομεακής νομοθεσίας πρέπει ακόμη να τροποποιηθεί ώστε να περιοριστούν οι ειδικές διοικητικές διαδικασίες στο ελάχιστο.

δ) Μετανάστευση

Τα προβλήματα που ανέκυψαν λόγω της προσφυγικής κρίσης και της παράτυπης **μετανάστευσης** βρίσκονται στον πυρήνα των εργασιών της ΕΕ με τις χώρες της διεύρυνσης. Σημειώθηκε πρόοδος χάρη στην κοινή εργασία κατά μήκος των μεταναστευτικών οδών Ανατολικής Μεσογείου/Δυτικών Βαλκανίων. Η λαθραία διακίνηση μεταναστών και η εμπορία ανθρώπων εξακολουθούν να προκαλούν ανησυχία. Απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για να διασφαλιστεί ότι οι χώρες είναι καλύτερα εξοπλισμένες για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της μετανάστευσης, μεταξύ άλλων όσον αφορά τη μείωση της παράτυπης μετανάστευσης, τις δραστηριότητες σχετικά με την επιστροφή και την προστασία των συνόρων, καθώς και την πρόληψη της παράτυπης μετανάστευσης, την ανάπτυξη ικανοτήτων στους τομείς του ασύλου, της κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης, σύμφωνα με το κεκτημένο της ΕΕ.

Η Τουρκία, σε μία αξιοσημείωτη προσπάθεια, παρέχει καταφύγιο σε περισσότερους από 3,5 εκατομμύρια καταγεγραμμένους πρόσφυγες από τη Συρία, ενώ η ΕΕ εμμένει στη δέσμευσή της να συνδράμει την Τουρκία στην αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης. Η συνεργασία στο πλαίσιο της δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας εξακολουθεί να αποφέρει απτά αποτελέσματα. Η τάση της σημαντικής μείωσης των παράτυπων και επικίνδυνων διελεύσεων και της απώλειας ζωών στο Αιγαίο έχει παγιωθεί. Το 2017, 42 319 μετανάστες έφθασαν μέσω της διαδρομής της Ανατολικής Μεσογείου, συγκριτικά με 182 277 το 2016, αντιπροσωπεύοντας μείωση σχεδόν 77 %. Η Τουρκική Ακτοφυλακή συνέχισε τις εντατικές περιπολίες και παρέμεινε προσηλωμένη στην πρόληψη των παράτυπων διελεύσεων και του ανοίγματος νέων διαδρομών. Ο μηχανισμός της ΕΕ για τους πρόσφυγες στην Τουρκία εξακολουθεί να στηρίζει τις ανάγκες των προσφύγων και των κοινοτήτων υποδοχής. Η πρώτη δόση ύψους 3 δισ. EUR έχει ανατεθεί πλήρως μέσω συμβάσεων. Οι εκταμιεύσεις ανήλθαν σε 1,9 δισ. EUR μέχρι σήμερα. Η κινητοποίηση της δεύτερης δόσης του μηχανισμού έχει αρχίσει, σύμφωνα με τη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας. Ο μηχανισμός έχει αποδειχθεί ένας από τους ταχύτερους και αποτελεσματικότερους μηχανισμούς στήριξης της ΕΕ, παρέχοντας σε σχεδόν 1,2 εκατ. από τους πλέον ευάλωτους πρόσφυγες μηνιαίες μεταβιβάσεις μετρητών από το κοινωνικό δίκτυ ασφαλείας έκτακτης ανάγκης. Περισσότερα από 312 000 παιδιά έχουν λάβει μαθήματα τουρκικής γλώσσας και η διανομή χαρτικών και διδακτικών βιβλίων έχει αρχίσει για 500 000 σπουδαστές. Οι πρόσφυγες πραγματοποίησαν πάνω από 763 963 επισκέψεις σε κέντρα πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης και πάνω από 217 511 βρέφη Σύριων προσφύγων εμβολιάστηκαν πλήρως.

Τα μέτρα αντίδρασης που ελήφθησαν υπό τον συντονισμό της ΕΕ για τη στήριξη των εθνικών προσπαθειών είχαν ως αποτέλεσμα το 2017 να μειωθεί στο 91 % ο όγκος των παράτυπων μεταναστευτικών ροών που διήλθαν από την περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων, καθώς και να σταθεροποιηθεί συνολικά η κατάσταση κατά μήκος των συνόρων. Η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και η Σερβία ειδικότερα αποδείχθηκαν αξιόπιστοι εταίροι της ΕΕ στον τομέα αυτόν. Εντούτοις, παρέμειναν υπό πίεση και η ικανότητά τους να αντιμετωπίζουν καταστάσεις κρίσης εξακολούθησε να δοκιμάζεται. Η διοικητική ικανότητα και οι υποδομές απαιτούν περαιτέρω ενίσχυση σε ολόκληρη την

περιοχή. Η ΕΕ έχει δεσμευθεί να στηρίζει τις προσπάθειες των εταίρων των Δυτικών Βαλκανίων. Η Επιτροπή διαπραγματεύεται συμφωνίες περί καθεστώτος μεταξύ του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής και των Δυτικών Βαλκανίων. Για τον σκοπό αυτό θα επιτραπεί η ανάπτυξη ομάδων του Οργανισμού Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής με εκτελεστικές αρμοδιότητες στις ζώνες που συνορεύουν με τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ προς υποστήριξη των εθνικών συνοριακών αρχών.

ε) Οικονομία

Τα Δυτικά Βαλκάνια και η Τουρκία διαθέτουν σημαντικό **οικονομικό δυναμικό**. Η αύξηση των ρυθμών ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια έχει οδηγήσει σε δημιουργία θέσεων εργασίας σε όλους τους τομείς. Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί, όλες οι κυβερνήσεις αντιμετωπίζουν μεγάλες διαρθρωτικές οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις, με υψηλά ποσοστά ανεργίας, ιδίως μεταξύ των νέων, μεγάλες αναντιστοιχίες προσόντων, σταθερά υψηλά επίπεδα παραοικονομίας, ασθενές επιχειρηματικό περιβάλλον με περιορισμένη πρόσβαση στη χρηματοδότηση και χαμηλά επίπεδα καινοτομίας και περιφερειακής συνδεσιμότητας. Στα Δυτικά Βαλκάνια, το επενδυτικό κλίμα εξακολουθεί να παρεμποδίζεται από ενδείξεις άλωσης του κράτους, ιδίως όσον αφορά την έλλειψη ανεξάρτητων και αποτελεσματικών δικαστικών συστημάτων και την άνιση εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού. Η κρατική παρέμβαση στην οικονομία είναι έντονη στην περιοχή, επιτείνοντας τον κίνδυνο διαφθοράς μέσω της ανεπαρκούς διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών και των συχνών αλλαγών στις άδειες και τους φόρους. Τα πλαίσια εταιρικής διακυβέρνησης πρέπει να ενισχυθούν και η διαδικασία ιδιωτικοποίησης να ολοκληρωθεί. Οι υποδομές και τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να βελτιωθούν. Οι επενδύσεις σε υποδομές στην περιοχή θα πρέπει να ευθυγραμμίζονται με τις προτεραιότητες που έχουν συμφωνηθεί με την ΕΕ, ιδίως στο πλαίσιο της επέκτασης των διευρωπαϊκών δικτύων - δικτύων μεταφορών στα Δυτικά Βαλκάνια. Στην Τουρκία, η οικονομική ανάπτυξη σημείωσε ισχυρή ανάκαμψη, αλλά το επιχειρηματικό περιβάλλον συνέχισε να επιδεινώνεται και η οικονομία παραμένει ευάλωτη στην οικονομική αβεβαιότητα, τις μεταβολές της εμπιστοσύνης των παγκόσμιων επενδυτών και τους συνεχιζόμενους πολιτικούς κινδύνους.

Η ΕΕ στηρίζει τη βελτίωση της χάραξης πολιτικής και της οικονομικής διακυβέρνησης μέσω του Προγράμματος Οικονομικής Μεταρρύθμισης, που αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της διαδικασίας προετοιμασίας. Η διαδικασία αυτή έγινε το βασικό μέσο για την εκπόνηση και την εφαρμογή μακροοικονομικών και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Ως εκ τούτου συμβάλλει στην ενίσχυση της μακροπρόθεσμης βιώσιμης ανάπτυξης και σύγκλισης, διευκολύνει τον πολιτικό σχεδιασμό και παράγει αποτελέσματα ως προς την εκπλήρωση των οικονομικών κριτηρίων της Κοπεγχάγης. Όλες οι κυβερνήσεις καλούνται να υποβάλλουν ετήσια προγράμματα οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Τώρα απαιτείται ισχυρή πολιτική ώθηση και οικειοποίηση από τις ενδιαφερόμενες κυβερνήσεις προκειμένου να εφαρμοστούν οι μεταρρυθμίσεις που έχουν προσδιοριστεί. Η ΕΕ στηρίζει επίσης τη βελτίωση του επενδυτικού κλίματος στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων μέσω της εμβάθυνσης ενός Περιφερειακού Οικονομικού Χώρου που αποσκοπεί στην άρση των εμποδίων στο εμπόριο, την κινητικότητα και τις επενδύσεις σε ολόκληρη την περιοχή. Τον Δεκέμβριο του 2016, η Επιτροπή εξέδωσε σύσταση για την έναρξη διαπραγματεύσεων με σκοπό την ενδεχόμενη επέκταση και τον εκσυγχρονισμό της τελωνειακής ένωσης ΕΕ-Τουρκίας, η οποία είναι πλέον υπό εξέταση στο Συμβούλιο.

στ) Περιφερειακή συνεργασία και σχέσεις καλής γειτονίας

Η περιφερειακή συνεργασία αποτελεί βασικό στοιχείο που διασφαλίζει την πολιτική σταθεροποίηση και τις οικονομικές ευκαιρίες. Το θεματολόγιο συνδεσιμότητας της ΕΕ, συγκεκριμένα, έχει δώσει νέα πνοή στην περιφερειακή συνεργασία των Δυτικών Βαλκανίων. Το 2017, στην Τεργέστη, οι ηγέτες της περιοχής ενέκριναν ένα σχέδιο δράσης για τον Περιφερειακό Οικονομικό Χώρο και υπέγραψαν τη Συνθήκη για την ίδρυση Κοινότητας Μεταφορών. Η διαδικασία για τη συνεργασία στη νοτιοανατολική Ευρώπη και άλλες περιφερειακές πρωτοβουλίες συνέχισαν επίσης να προωθούν τη σταθερότητα και τη συνεργασία. Το Γραφείο Περιφερειακής Συνεργασίας των Νέων έχει συσταθεί και έχει δρομολογήσει την πρώτη πρόσκληση υποβολής προτάσεων για την περαιτέρω ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των λαών. Το πρόγραμμα Erasmus + συνέχισε την προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και μεταξύ των νέων, ενώ έχει στηρίξει δράσεις που ενθαρρύνουν τη διεθνοποίηση και τον εκσυγχρονισμό των ιδρυμάτων και συστημάτων ανωτέρας εκπαίδευσης. Έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος όσον αφορά την ανάπτυξη έργων συνδεσιμότητας επιτόπου. Η στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή της Αδριατικής Θάλασσας και του Ιονίου Πελάγους έχει συμβάλει στην προώθηση της ανάπτυξης κοινών έργων, ενθαρρύνοντας την περαιτέρω εναρμόνιση με το κεκτημένο στις συμμετέχουσες χώρες. Ωστόσο, μένουν ακόμη να εκπληρωθούν πάρα πολλές υποχρεώσεις που απορρέουν από περιφερειακές συμφωνίες και δεσμεύσεις. Για να αποκομίσουν οι πολίτες πραγματικά οφέλη από την περιφερειακή συνεργασία, χρειάζεται να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες ώστε να καταστούν λειτουργικές οι εν λόγω συμφωνίες και δεσμεύσεις, μεταξύ άλλων όσον αφορά την εφαρμογή των μεταρρυθμιστικών μέτρων για τη συνδεσιμότητα που συμφωνήθηκαν το 2015.

Οι σχέσεις καλής γειτονίας και η περιφερειακή συνεργασία αποτελούν θεμελιώδη στοιχεία της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης και της διαδικασίας διεύρυνσης. Παρόλο που πραγματοποιήθηκαν συνεχείς και τακτικές επαφές και συνεργασία σε διμερές και περιφερειακό επίπεδο, πρέπει να καταβληθούν ακόμα περισσότερες προσπάθειες στους πιο ευαίσθητους τομείς, όπως τα εγκλήματα πολέμου, οι αγνοούμενοι, το οργανωμένο έγκλημα και η αστυνομική συνεργασία. Μία εξαίρεση αφορά την επιστροφή των προσφύγων των βαλκανικών πολέμων· εν προκειμένω, το περιφερειακό οικιστικό πρόγραμμα έχει παρουσιάσει θετικά αποτελέσματα. Δηλώσεις που μπορεί να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στις σχέσεις καλής γειτονίας θα πρέπει να αποφεύγονται. Η προώθηση της σταθερότητας και η δημιουργία ενός περιβάλλοντος που να ευνοεί την υπέρβαση των προβλημάτων που κληροδότησε το παρελθόν και τη συμφιλίωση απαιτούν μια υπεύθυνη πολιτική ηγεσία και περαιτέρω ουσιαστικές προσπάθειες. Σ' αυτό το πλαίσιο, η συνθήκη φιλίας μεταξύ της Βουλγαρίας και της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας αποτελεί θετικό παράδειγμα.

Η πολιτική της ΕΕ για τη διεύρυνση πρέπει να συνεχίσει να εξάγει σταθερότητα. Ως εκ τούτου, η ΕΕ δεν μπορεί και δεν πρόκειται να εισαγάγει **διμερείς διαφορές**. Οι διαφορές αυτές πρέπει να επιλυθούν κατεπειγόντως από τα σχετικά μέρη. Τα αποτελέσματα ως προς αυτό ήταν περιορισμένα. Απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες σε όλη την περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων. Πρέπει να σημειωθεί επειγόντως πρόοδος στον διάλογο που διεξάγεται υπό την αιγίδα της ΕΕ για την πλήρη εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ της Σερβίας και του Κοσσυφοπεδίου, ο οποίος θα πρέπει να οδηγήσει στη σύναψη και εφαρμογή μιας συνολικής, νομικώς δεσμευτικής συμφωνίας εξομάλυνσης. Όσον αφορά την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η θετική πρόοδος που έχει σημειωθεί ως προς την εξεύρεση, κατόπιν διαπραγματεύσεων, αμοιβαίως αποδεκτής λύσης για το ζήτημα της ονομασίας υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών θα πρέπει να βασίζεται, μαζί με τη σημειωθείσα πρόοδος,

στις σχέσεις καλής γειτονίας. Η Αλβανία έλαβε επίσης μέτρα για την επίλυση των μακροχρόνιων διμερών διαφορών.

Παρόλο που οι επαναλαμβανόμενες προσπάθειες που καταβλήθηκαν κατά τις συνομιλίες διευθέτησης με πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών για την Κύπρο δεν κατέληξαν σε συμφωνία, είναι σημαντικό να διατηρηθεί η πρόοδος που έχει σημειωθεί μέχρι στιγμής και να συνεχιστούν οι προετοιμασίες για μια δίκαιη, συνολική και βιώσιμη διευθέτηση, συμπεριλαμβανομένων των εξωτερικών πτυχών της. Η συνεχής δέσμευση και συμβολή της Τουρκίας με έμπρακτες ενέργειες κατά τις διαπραγματεύσεις για μια δίκαιη, συνολική και βιώσιμη διευθέτηση του κυπριακού ζητήματος στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών θα είναι κεφαλαιώδους σημασίας. Η Τουρκία πρέπει να τηρήσει επειγόντως την υποχρέωσή της σχετικά με την πλήρη εφαρμογή του πρόσθετου πρωτοκόλλου και να σημειώσει πρόοδο προς την εξομάλυνση των σχέσεων με την Κυπριακή Δημοκρατία. Η Επιτροπή καλεί την Τουρκία να αποφεύγει κάθε είδους απειλή, πηγή προστριβών ή ενέργεια που πλήττει τις σχέσεις καλής γειτονίας και την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών. Η Επιτροπή υπογραμμίζει όλα τα κυριαρχικά δικαιώματα των κρατών μελών της ΕΕ. Σε αυτά περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα σύναψης διμερών συμφωνιών, καθώς και το δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης φυσικών πόρων σύμφωνα με το ενωσιακό κεκτημένο και το διεθνές δίκαιο, συμπεριλαμβανομένης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας. Οι δηλώσεις και ενέργειες της Τουρκίας εις βάρος πολλών κρατών μελών της ΕΕ έχουν επίσης δημιουργήσει εντάσεις που επηρεάζουν αρνητικά τις σχέσεις της με την ΕΕ. Η επίλυση αυτών των διμερών ζητημάτων αποτελεί προτεραιότητα.

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Με βάση την ανωτέρω ανάλυση και τις αξιολογήσεις που αναφέρονται στις περιλήψεις για κάθε χώρα στο παράρτημα, η Επιτροπή καταλήγει στα ακόλουθα **συμπεράσματα** και **συστάσεις**:

I

1. Η **πολιτική διεύρυνσης της ΕΕ** αποτελεί επένδυση στην **ειρήνη, την ασφάλεια, την ευημερία και, ως εκ τούτου, τη σταθερότητα** στην Ευρώπη. Παρέχει μεγαλύτερες οικονομικές και εμπορικές ευκαιρίες προς το αμοιβαίο όφελος της ΕΕ και των επίδοξων κρατών μελών. Η σταθερή προοπτική ένταξης στην ΕΕ, όπως επιβεβαιώνεται συνεχώς από την ΕΕ και τα κράτη μέλη της, συνεχίζει να αποτελεί κινητήριο μοχλό μετασχηματισμού και στοιχείο σταθερότητας και ασφάλειας στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.
2. Η διαδικασία διεύρυνσης εξακολουθεί να βασίζεται σε **καθορισμένα κριτήρια και σε δίκαιες και αυστηρές προϋποθέσεις**. Κάθε κράτος μέλος αξιολογείται με βάση τα **ιδιαίτερα χαρακτηριστικά** του ούτως ώστε να παρέχονται κίνητρα για την πραγματοποίηση εκτεταμένων μεταρρυθμίσεων. Προκειμένου η προοπτική της διεύρυνσης να καταστεί πραγματικότητα, η σταθερή δέσμευση στην αρχή «προτεραιότητα στις θεμελιώδεις αρχές» παραμένει ουσιαστική.
3. Η στρατηγική της Επιτροπής για τα **Δυτικά Βαλκάνια**, που εγκρίθηκε τον Φεβρουάριο του 2018, παρέχει μια **ιστορικής σημασίας ευκαιρία** για να συνδεθεί

σταθερά και κατηγορηματικά το μέλλον της περιοχής με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι χώρες της περιοχής πρέπει τώρα να ενεργήσουν με αποφασιστικότητα για να προχωρήσουν αποφασιστικά και αμετάκλητα προς τη διαδικασία μετασχηματισμού τους και να αντιμετωπίσουν τις υφιστάμενες ελλείψεις, ιδίως όσον αφορά τα θεμελιώδη ζητήματα του κράτους δικαίου, των θεμελιωδών δικαιωμάτων, των δημοκρατικών θεσμών και της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης, καθώς και της οικονομίας.

II

4. **Η Τουρκία** είναι βασικός εταίρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΕ, η οποία καταδίκασε αμέσως και έντονα την απόπειρα πραξικοπήματος του Ιουλίου 2016, επανέλαβε την πλήρη υποστήριξή της στους δημοκρατικούς θεσμούς της χώρας και αναγνώρισε τη θεμιτή ανάγκη της Τουρκίας να λάβει ταχέα και αναλογικά μέτρα ενόψει μιας τόσο σοβαρής απειλής. Ωστόσο, η ευρεία κλίμακα και η συλλογική φύση των μέτρων που ελήφθησαν μετά την απόπειρα πραξικοπήματος, όπως οι ευρείες ομαδικές απολύσεις, οι συλλήψεις και οι κρατήσεις, εξακολουθούν να προκαλούν σοβαρή ανησυχία όσον αφορά την αναλογικότητα των μέτρων στο πλαίσιο της κατάστασης έκτακτης ανάγκης που εξακολουθεί να ισχύει. Η τουρκική κυβέρνηση επανέλαβε τη δέσμευσή της για ένταξη στην ΕΕ αλλά η δέσμευση αυτή δεν αντικατοπτρίζεται σε αντίστοιχα μέτρα και μεταρρυθμίσεις. Αντίθετα, η Τουρκία απομακρύνεται σημαντικά από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Υπό τις σημερινές επικρατούσες συνθήκες, δεν εξετάζεται το άνοιγμα νέων κεφαλαίων. Η Τουρκία πρέπει να αντιστρέψει τη σημερινή αρνητική τάση στο κράτος δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα κατά προτεραιότητα, αρχίζοντας με την άρση της κατάστασης έκτακτης ανάγκης και αντιμετωπίζοντας την εξασθένηση των πραγματικών ελέγχων και ισορροπιών στο πολιτικό σύστημα, μεταξύ άλλων, μέσω της ενισχυμένης συνεργασίας με το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Σημειώθηκε σοβαρή οπισθοδρόμηση σε βασικούς τομείς του δικαστικού συστήματος, στη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, στα θεμελιώδη δικαιώματα και την ελευθερία της έκφρασης, καθώς και περαιτέρω οπισθοδρόμηση σε αυξανόμενο αριθμό άλλων τομέων. Ο πλήρης σεβασμός του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών αποτελεί ουσιαστική υποχρέωση της διαδικασίας προσχώρησης. Από την κήρυξη της κατάστασης έκτακτης ανάγκης, πάνω από 150 000 άτομα ετέθησαν υπό κράτηση και 78 000 συνελήφθησαν. Πάνω από 150 δημοσιογράφοι παραμένουν στις φυλακές, μαζί με πολλούς συγγραφείς, υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δικηγόρους και εκλεγμένους αντιπροσώπους. Πολλοί Τούρκοι πολίτες συνελήφθησαν επειδή εξέφρασαν τις πολιτικές απόψεις τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τα 31 διατάγματα που εκδόθηκαν στο πλαίσιο της κατάστασης έκτακτης ανάγκης, και τα οποία δεν υποβλήθηκαν σε δικαστικό έλεγχο και αποτελεσματικό έλεγχο από το κοινοβούλιο, περιόρισαν σε σημαντικό βαθμό βασικά ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων της ελευθερίας της έκφρασης, της ελευθερίας του συνέρχεσθαι και των δικαιωμάτων υπεράσπισης. Μια επιτροπή κατάστασης έκτακτης ανάγκης κατέστη επισήμως λειτουργική αλλά πρέπει ακόμη να αναπτυχθεί σε ένα αποτελεσματικό και αξιόπιστο μέσο, σε ένα πλαίσιο όπου η ικανότητα της Τουρκίας να διασφαλίζει πραγματικό εθνικό ένδικο μέσο κατά

την έννοια του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει υπονομευθεί περαιτέρω από μια σειρά προβληματικών δικαστικών αποφάσεων.

Σε δημοψήφισμα που διοργανώθηκε κατά τη διάρκεια της κατάστασης έκτακτης ανάγκης, εγκρίθηκαν οριακά μακρόπνοες συνταγματικές τροποποιήσεις για την καθιέρωση προεδρικού συστήματος. Το Συμβούλιο της Ευρώπης έκρινε ότι οι εν λόγω τροποποιήσεις πάσχουν από έλλειψη επαρκών ελέγχων και ισορροπιών, καθώς και ότι θέτουν σε κίνδυνο τον διαχωρισμό των εξουσιών μεταξύ της εκτελεστικής και δικαστικής εξουσίας. Η βασική λειτουργία του Κοινοβουλίου ως νομοθέτη έχει περιοριστεί, το περιθώριο διαλόγου μεταξύ των πολιτικών κομμάτων έχει στενέψει περαιτέρω στο Κοινοβούλιο, ενώ συνελήφθησαν περισσότεροι βουλευτές του κόμματος HDP, δέκα εκ των οποίων εξέπεσαν του βουλευτικού αξιώματος. Ο διορισμός επιτρόπων (trustee) προς αντικατάσταση εκλεγμένων αντιπροσώπων οδήγησε σε σημαντική εξασθένηση της τοπικής δημοκρατίας. Η κοινωνία των πολιτών δέχθηκε αυξανόμενη πίεση λόγω του μεγάλου αριθμού συλλήψεων ακτιβιστών, συμπεριλαμβανομένων των υπερασπιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με αποτέλεσμα να συρρικνωθεί ο χώρος για τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες. Η κατάσταση στο νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας παρέμεινε μία από τις πλέον κρίσιμες προκλήσεις για την ίδια τη σταθερότητα της Τουρκίας. Δεν υπήρξε καμία εξέλιξη όσον αφορά την επανάληψη αξιόπιστης πολιτικής διαδικασίας η οποία είναι απαραίτητη για να επιτευχθεί μια ειρηνική και βιώσιμη λύση.

Αν και σημείωσε έντονη ανάκαμψη το 2017, η ανάπτυξη παραμένει ευάλωτη εκτός και αν η Τουρκία αντιμετωπίσει τις μακροοικονομικές ανισορροπίες, εφαρμόσει περαιτέρω διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και βελτιώσει το επιχειρηματικό περιβάλλον. Η πολιτική αβεβαιότητα, ο αυξημένος κρατικός έλεγχος στην οικονομική σφαίρα και οι επιθέσεις στην ανεξαρτησία της δικαιοσύνης είχαν ως αποτέλεσμα να διαμορφωθεί ένα λιγότερο προβλέψιμο επενδυτικό κλίμα, να σημειώσει πτώση το εθνικό νόμισμα και να περιοριστούν σημαντικά οι ευρωπαϊκές άμεσες επενδύσεις.

Η ΕΕ και η Τουρκία συνέχισαν τον διάλογο και τη συνεργασία τους σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος, καθώς και με αριθμό επισκέψεων υψηλού επιπέδου και συνεδριάσεων ηγετών τον Μάιο του 2017 και τον Μάρτιο του 2018. Οι διάλογοι υψηλού επιπέδου συνεχίστηκαν όσον αφορά την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας, συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης της τρομοκρατίας, τις μεταφορές και την οικονομία. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπογραμμίζει τη σημασία των προτάσεων της στο Συμβούλιο για την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό της τελωνειακής ένωσης ΕΕ-Τουρκίας που θα είναι αμοιβαία επωφελής.

Η Τουρκία συνέχισε να καταβάλλει εξαιρετικές προσπάθειες για να προσφέρει καταφύγιο σε περισσότερα από 3,5 εκατομμύρια πρόσφυγες από τη Συρία και περίπου 365 000 πρόσφυγες από άλλες χώρες. Η συνεργασία με την ΕΕ για τη μετανάστευση εξακολούθησε να παράγει συγκεκριμένα και αξιοσημείωτα αποτελέσματα όσον αφορά τη μείωση των παράτυπων και επικίνδυνων διελεύσεων και τη διάσωση ανθρώπινων ζωών στο Αιγαίο. Ο μηχανισμός της ΕΕ για τους πρόσφυγες στην Τουρκία εξακολουθεί να στηρίζει τις ανάγκες των προσφύγων και των κοινοτήτων υποδοχής. Όσον αφορά την εφαρμογή του χάρτη πορείας για την ελευθέρωση των θεωρήσεων, στις αρχές Φεβρουαρίου, η Τουρκία υπέβαλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένα πρόγραμμα εργασίας που περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο η Τουρκία προβλέπει να εκπληρώσει τα επτά εκκρεμή κριτήρια αξιολόγησης για την ελευθέρωση

των θεωρήσεων. Η Επιτροπή αξιολογεί τις προτάσεις της Τουρκίας και θα ακολουθήσουν περαιτέρω διαβουλεύσεις με τους Τούρκους ομολόγους.

Η Τουρκία ξεκίνησε στρατιωτική επιχείρηση στη βόρεια Συρία. Ενώ η Τουρκία έχει το δικαίωμα να αναλαμβάνει δράση για την πρόληψη τρομοκρατικών επιθέσεων εναντίον της, η επιχείρηση προκάλεσε άμεσες ανθρωπιστικές ανησυχίες, καθώς και ανησυχίες όσον αφορά τη νέα κλιμάκωση της βίας.

Σύμφωνα με τις επανειλημμένες θέσεις του Συμβουλίου και της Επιτροπής κατά τα προηγούμενα έτη, υπάρχει επιτακτική ανάγκη να εκπληρώσει η Τουρκία την υποχρέωσή της σχετικά με την πλήρη εφαρμογή του πρόσθετου πρωτοκόλλου και να σημειώσει πρόοδο όσον αφορά την εξομάλυνση των σχέσεών της με την Κυπριακή Δημοκρατία. Παρόλο που η διάσκεψη που συνεκλήθη για την Κύπρο έληξε χωρίς συμφωνία τον Ιούλιο του 2017, είναι σημαντικό να διατηρηθεί η πρόοδος που έχει σημειωθεί μέχρι στιγμής και να συνεχιστούν οι προετοιμασίες για μια δίκαιη, συνολική και βιώσιμη διευθέτηση, συμπεριλαμβανομένων των εξωτερικών πτυχών της. Η συνεχής δέσμευση και συμβολή της Τουρκίας με έμπρακτες ενέργειες για μια τέτοια δίκαιη, συνολική και βιώσιμη διευθέτηση θα είναι κεφαλαιώδους σημασίας.

Η συνεργασία με την Ελλάδα και τη Βουλγαρία για τη μετανάστευση εντάθηκε περαιτέρω. Ωστόσο, οι εντάσεις στο Αιγαίο Πέλαγος και στην Ανατολική Μεσόγειο δεν συνέβαλαν σε καλές γειτονικές σχέσεις και υπονόμισαν την περιφερειακή σταθερότητα και ασφάλεια. Οι διμερείς σχέσεις με πολλά κράτη μέλη της ΕΕ επιδεινώθηκαν, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων προσβλητικής και απαράδεκτης ρητορικής. Η ΕΕ κάλεσε την Τουρκία να αποφεύγει κάθε είδους απειλή ή ενέργεια κατά κράτους μέλους ή αιτία προστριβών ή ενέργειες που μπορούν να βλάψουν τις σχέσεις καλής γειτονίας και την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών. Επιπλέον, τον Μάρτιο του 2018 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καταδίκασε απερίφραστα τις συνεχείς παράνομες ενέργειες της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο και το Αιγαίο Πέλαγος και υπενθύμισε την υποχρέωση της Τουρκίας να σέβεται το διεθνές δίκαιο και τις σχέσεις καλής γειτονίας και να ομαλοποιήσει τις σχέσεις με όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ.

5. **Το Μαυροβούνιο** διεξήγαγε προεδρικές εκλογές τον Απρίλιο του 2018. Ελήφθησαν αρχικά μέτρα για να τηρηθούν οι συστάσεις της αποστολής παρακολούθησης εκλογών της υπηρεσίας δημοκρατικών θεσμών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη μετά τις βουλευτικές εκλογικές του 2016. Ωστόσο, η δικαστική συνέχεια που δόθηκε στις παρατυπίες που επισημάνθηκαν ήταν πολύ περιορισμένη. Απαιτείται περαιτέρω εργασία για να παγιωθεί η εμπιστοσύνη στο εκλογικό πλαίσιο. Η επανάληψη του πολιτικού διαλόγου στο κοινοβούλιο αποτελεί ευθύνη όλων των κομμάτων.

Οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης στην ΕΕ σημείωσαν περαιτέρω πρόοδο με το άνοιγμα 30 κεφαλαίων, εκ των οποίων τα τρία έκλεισαν προσωρινά. Στον τομέα του κράτους δικαίου, το Μαυροβούνιο εξακολούθησε να σημειώνει πρόοδο, ιδίως όσον αφορά το νομικό και θεσμικό πλαίσιο, ενώ οι πρακτικές επιπτώσεις των μεταρρυθμίσεων δεν είναι ακόμη ορατές επαρκώς και δεν σημειώθηκε καμία πρόοδος στον τομέα της ελευθερίας της έκφρασης. Ολόκληρο το σύστημα του κράτους δικαίου, ιδίως το δικαστικό σύστημα, πρέπει τώρα να επιτύχει περισσότερα αποτελέσματα. Η πρόοδος στα κεφάλαια για το κράτος δικαίου, που αποδεικνύεται με απτά αποτελέσματα, ιδίως ως προς την ενίσχυση της ελευθερίας της έκφρασης και

των μέσων ενημέρωσης, και οι επιδόσεις στην καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της εμπορίας ανθρώπων θα εξακολουθήσουν να καθορίζουν τον ρυθμό των διαπραγματεύσεων προσχώρησης γενικά.

Σημειώθηκε ικανοποιητική πρόοδος στη θέσπιση νομοθεσίας σχετικά με την πραγματοποίηση αξιοκρατικών προσλήψεων στη δημόσια διοίκηση, η οποία πρέπει τώρα να εφαρμοστεί. Το Μαυροβούνιο σημείωσε πρόοδο στην ενίσχυση της μακροοικονομικής και δημοσιονομικής σταθερότητας με την έναρξη της εφαρμογής μεσοπρόθεσμης στρατηγικής δημοσιονομικής εξυγίανσης. Το επίπεδο του δημόσιου χρέους είναι υψηλό και εξακολουθεί να αυξάνεται. Οι τρέχουσες προσπάθειες για τη βελτίωση των υποδομών και του εκπαιδευτικού συστήματος πρέπει να συμπληρωθούν με τη μεταρρύθμιση της αγοράς εργασίας, τη μείωση των αντικινήτρων στην εργασία και την ανάπτυξη μιας ανταγωνιστικής βιομηχανίας προσανατολισμένης στις εξαγωγές.

6. **Η Σερβία** διεξήγαγε προεδρικές εκλογές τον Απρίλιο του 2017. Μετά την παραίτηση του πρωθυπουργού αφού εξελέγη πρόεδρος, η νέα κυβέρνηση ανέλαβε καθήκοντα τον Ιούνιο του 2017. Η νέα κυβέρνηση παρέμεινε προσηλωμένη στην ένταξη στην ΕΕ.

Οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης στην ΕΕ σημείωσαν πρόοδο με το άνοιγμα 12 κεφαλαίων, εκ των οποίων τα δύο έκλεισαν προσωρινά. Ο γενικός ρυθμός των διαπραγματεύσεων θα εξακολουθήσει να εξαρτάται από την πρόοδο που θα σημειώσει η Σερβία στις μεταρρυθμίσεις και, ειδικότερα, από τον εντατικότερο ρυθμό των μεταρρυθμίσεων στον τομέα του κράτους δικαίου και στην ομαλοποίηση των σχέσεών της με το Κοσσυφοπέδιο. Ενώ έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος στο κράτος δικαίου, η Σερβία πρέπει τώρα να ενισχύσει τις προσπάθειές της και να επιτύχει περισσότερα αποτελέσματα, ιδίως σε ό, τι αφορά τη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ελευθερία της έκφρασης, την ενίσχυση της ανεξαρτησίας και της γενικότερης αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος, καθώς και σημειώνοντας βιώσιμη πρόοδο στην καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις εξακολουθούν να παράγουν αποτελέσματα, ιδίως όσον αφορά τη μακροοικονομική σταθερότητα. Ωστόσο, τα επίπεδα των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων παραμένουν χαμηλά και το επιχειρηματικό περιβάλλον για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις πρέπει να βελτιωθεί περαιτέρω. Σημαντικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις της δημόσιας διοίκησης, της φορολογικής αρχής και των κρατικών -επιχειρήσεων δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί. Στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων προσχώρησής της, είναι σημαντικό η Σερβία να αναπτύξει και να διατηρήσει αυξημένη διοικητική ικανότητα για τη διεκπεραίωση ενωσιακών ζητημάτων.

Η Σερβία πρέπει να εμβαθύνει ουσιαστικά τη δέσμευσή της στον διάλογο με το Κοσσυφοπέδιο, καθώς και να εφαρμόσει όλες τις συμφωνίες και ιδίως τη συμφωνία για την ενέργεια, τη γέφυρα της Mitrovica, την ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων και την αναγνώριση των διπλωμάτων. Η πρωτοβουλία του προέδρου να αρχίσει εσωτερικό διάλογο με το Κοσσυφοπέδιο χαιρετίστηκε με ικανοποίηση. Η Σερβία θα πρέπει να συνεχίσει να διαδραματίζει θετικό ρόλο στην περιοχή βελτιώνοντας τους περιφερειακούς δεσμούς και διατηρώντας τη σταθερότητα.

7. Η **πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας**, μετά από μια δύσκολη περίοδο, ξεπέρασε τελικά την βαθειά πολιτική κρίση της με τη στήριξη της ΕΕ και τη διεθνή βοήθεια. Η πολιτική βούληση για την επίτευξη προόδου είναι και πάλι σαφώς παρούσα, ενώ διαπιστώθηκε σε όλη την κοινωνία μια θετική αλλαγή του πολιτικού πνεύματος, η έλλειψη του οποίου αποτελούσε σοβαρό εμπόδιο για μεταρρυθμίσεις τα τελευταία χρόνια. Η υλοποίηση αυτών των αναγκαίων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων αποτελεί μακροχρόνια διαδικασία.

Η Επιτροπή εξέφρασε την ικανοποίησή της για την ευρεία εφαρμογή της συμφωνίας του Pržino, ακόμη και μέσα σ' ένα δυσχερές πολιτικό πλαίσιο.

Πραγματοποιήθηκε σημαντική εργασία για την υλοποίηση των επειγουσών μεταρρυθμιστικών προτεραιοτήτων από το καλοκαίρι του 2017, με μια αυθεντική επιθυμία για μεταρρυθμίσεις, και ακολούθησαν οι προετοιμασίες για τις καθυστερημένες στρατηγικές και τη νομοθεσία, καθώς και τις διαβουλεύσεις με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένης της αντιπολίτευσης, με διαφανή και χωρίς διακρίσεις τρόπο. Μεταξύ Νοεμβρίου 2017 και Φεβρουαρίου 2018, εγκρίθηκαν αρκετές στρατηγικές και νόμοι ιδίως στον τομέα του κράτους δικαίου. Συνεχίζεται η προετοιμασία πολλών άλλων που θα εγκριθούν τους προσεχείς μήνες. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμη διαρθρωτικά προβλήματα ιδίως στον τομέα του δικαστικού συστήματος.

Με βάση τη σημειωθείσα πρόοδο, η Επιτροπή προτείνει το Συμβούλιο να αποφασίσει την έναρξη των διαπραγματεύσεων προσχώρησης με την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, διατηρώντας και εμβαθύνοντας τον τρέχοντα ρυθμό των επειγουσών μεταρρυθμιστικών προτεραιοτήτων, που είναι αποφασιστικής σημασίας για την περαιτέρω πρόοδο της χώρας. Για να το υποστηρίξει, η Επιτροπή θα εφαρμόσει την ενισχυμένη προσέγγιση για τα διαπραγματευτικά κεφάλαια που αφορούν τον δικαστικό τομέα κα τα θεμελιώδη δικαιώματα και τη δικαιοσύνη, την ελευθερία και ασφάλεια στη χώρα.

8. Η **Αλβανία** εξακολούθησε να σημειώνει σταθερή πρόοδο προς την εκπλήρωση και των πέντε βασικών προτεραιοτήτων για την έναρξη των διαπραγματεύσεων προσχώρησης. Η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης παγιώθηκε, με σκοπό την προώθηση του επαγγελματισμού και της αποπολιτικοποίησής της.- Ελήφθησαν περαιτέρω μέτρα για την ενίσχυση της ανεξαρτησίας, της αποτελεσματικότητας και της λογοδοσίας των δικαστικών θεσμών, ειδικότερα χάρη στην πρόοδο που σημειώθηκε στην εφαρμογή μιας συνολικής δικαστικής μεταρρύθμισης. Στο πλαίσιο αυτό άρχισαν να φαίνονται τα πρώτα απτά αποτελέσματα στην αξιολόγηση όλων των δικαστών και εισαγγελέων (έλεγχος), με την παραίτηση 15 υψηλόβαθμων δικαστών και εισαγγελέων και τις πρώτες ακροάσεις οι οποίες κατέληξαν στην απόλυση ενός δικαστή συνταγματικού δικαστηρίου και την επιβεβαίωση άσκησης καθηκόντων ενός δικαστή συνταγματικού δικαστηρίου.

Καταβλήθηκαν περαιτέρω αποφασιστικές προσπάθειες για την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης της εμπορίας και καλλιέργειας ναρκωτικών, γεγονός που συνέβαλε στη διαμόρφωση ενός σταθερά θετικού ιστορικού προδραστικών ερευνών, διώξεων και έκδοσης καταδικαστικών αποφάσεων. Εκδόθηκαν συμπληρωματικά μέτρα για να ενισχυθεί η αποτελεσματική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες

και των Ρομά, και θεσπίστηκαν πολιτικές κατά των διακρίσεων, παράλληλα με την εφαρμογή των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας.

Με βάση τη σημειωθείσα πρόοδο, η Επιτροπή προτείνει στο Συμβούλιο να αποφασίσει την έναρξη των διαπραγματεύσεων προσχώρησης με την Αλβανία, διατηρώντας και εμβαθύνοντας τον τρέχοντα ρυθμό των μεταρρυθμίσεων στον βασικό τομέα του κράτους δικαίου, ιδίως και για τις πέντε βασικές προτεραιότητες, και εξακολουθώντας να παράγει συγκεκριμένα και απτά αποτελέσματα στην επαναξιολόγηση των δικαστών και εισαγγελέων (έλεγχος). Για να το υποστηρίξει, η Επιτροπή θα εφαρμόσει την ενισχυμένη προσέγγιση για τα διαπραγματευτικά κεφάλαια που αφορούν τον δικαστικό τομέα και τα θεμελιώδη δικαιώματα και τη δικαιοσύνη, την ελευθερία και την ασφάλεια στη χώρα.

9. Η **Βοσνία-Ερζεγοβίνη** σημείωσε πρόοδο με βραδύτερο ρυθμό καθ' όλη τη διάρκεια του 2017 ως προς τις προτεραιότητες που απορρέουν από τη διαδικασία μεταρρυθμίσεων της, ιδίως όσον αφορά το πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων. Οι προσπάθειες που προσανατολίζονται στην ΕΕ πρέπει να επιταχυνθούν για να αντιμετωπιστούν τα βαθιά ριζωμένα διαρθρωτικά προβλήματα που αποτέλεσαν τροχοπέδη για την ανάπτυξη της χώρας. Το εκλογικό πλαίσιο πρέπει ακόμη να τροποποιηθεί επείγοντως με σκοπό να διασφαλιστεί η ορθή οργάνωση των εκλογών του Οκτωβρίου 2018 και η ομαλή εφαρμογή των αποτελεσμάτων. Ως προς αυτό, όλοι οι πολιτικοί ηγέτες πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη τους και να βρουν μια λύση όσον αφορά τη Βουλή των Λαών της Ομοσπονδίας ούτως ώστε να μην υπονομευθεί η ενωσιακή προοπτική της χώρας και των πολιτών της. Περαιτέρω κοινωνικο-οικονομικές μεταρρυθμίσεις, η ενίσχυση του κράτους δικαίου και της δημόσιας διοίκησης σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα σε όλα τα επίπεδα της κυβέρνησης, καθώς και η περαιτέρω βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ όλων των επιπέδων εξακολουθούν να αποτελούν προτεραιότητα. Ο μηχανισμός συντονισμού για ενωσιακά θέματα ήταν αποτελεσματικός όσον αφορά την παροχή μιας σειράς συντονισμένων απαντήσεων που απαιτούνται για την τρέχουσα προετοιμασία της γνώμης της Επιτροπής σχετικά με την αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης. Η ορθή λειτουργία του μηχανισμού θα συνεχίσει να παραμένει ουσιαστική προκειμένου να μπορέσει η χώρα να αντιμετωπίσει τις αυξημένες προκλήσεις της διαδικασίας ένταξης στην ΕΕ, όπως η έκδοση περαιτέρω εθνικών στρατηγικών, καθώς και ενός στρατηγικού προγράμματος για την προσέγγιση της νομοθεσίας της χώρας με το κεκτημένο της ΕΕ. Η οικονομική ανάπτυξη παραμένει βραδεία, λόγω κυρίως του αδύναμου κράτους δικαίου, ενός ακόμη δυσμενούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος, μιας αναποτελεσματικής και κατακερματισμένης δημόσιας διοίκησης και σημαντικών ανισορροπιών της αγοράς εργασίας, καθώς και ενός μη υποστηρικτικού επενδυτικού κλίματος.
10. Στο **Κοσσυφοπέδιο**, οι σχετικές με την ΕΕ μεταρρυθμίσεις έχουν επιβραδυνθεί λόγω μακράς εκλογικής περιόδου το 2017 και ενός προβληματικού εθνικού πολιτικού πλαισίου που επηρέασε τις εργασίες του κοινοβουλίου. Οι πολιτικοί φορείς θα πρέπει να δεσμευτούν εκ νέου για έναν εποικοδομητικό διάλογο όπου η Συνέλευση πρέπει να αναδειχθεί σε βασικό φόρουμ πολιτικού διαλόγου. Η νέα κυβέρνηση και η συνέλευση θα πρέπει να προωθήσουν μεταρρυθμίσεις κατά προτεραιότητα και να επιτύχουν συναίνεση για βασικά στρατηγικά ζητήματα για το Κοσσυφοπέδιο. Η εφαρμογή της συμφωνίας σταθεροποίησης και σύνδεσης και του συνοδευτικού ευρωπαϊκού προγράμματος μεταρρυθμίσεων θα πρέπει να επιταχυνθεί. Σημειώθηκε πρόοδος όσον

αφορά την οικονομία, ιδίως τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση της διαδεδομένης παραοικονομίας και της υψηλής ανεργίας. Η κατάσταση στο βόρειο Κοσσυφοπέδιο παραμένει ιδιαίτερα προβληματική. Η πρόσφατη επικύρωση της συμφωνίας χάραξης συνόρων με το Μαυροβούνιο αποτελεί σημαντικό επίτευγμα υπό το πνεύμα των σχέσεων καλής γειτονίας και συνιστά ένα βήμα αποφασιστικής σημασίας προς την ελευθέρωση των θεωρήσεων. Η Επιτροπή αξιολογεί τις επιδόσεις του Κοσσυφοπεδίου στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς.

Η απόπειρα 43 μελών της Συνέλευσης του Κοσσυφοπεδίου τον Δεκέμβριο του 2017 να καταργήσουν τον νόμο για τα ειδικά τμήματα και την ειδική εισαγγελία προκάλεσε σοβαρή ανησυχία. Είναι σημαντικό το Κοσσυφοπέδιο να συμμορφωθεί πλήρως με τις διεθνείς υποχρεώσεις του όσον αφορά τα ειδικά τμήματα και την ειδική εισαγγελία, τα οποία έχουν συγκροτηθεί για να εξετάσουν ορισμένους ισχυρισμούς για διεθνή εγκλήματα που διεπράχθησαν στο πλαίσιο της σύγκρουσης του Κοσσυφοπεδίου.

Το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να εμβαθύνει ουσιαστικά τη δέσμευσή του στον διάλογο με τη Σερβία, καθώς και να εφαρμόσει όλες τις συμφωνίες και ιδίως τη συμφωνία για τη δημιουργία της Ένωσης/Κοινότητας δήμων στους οποίους η πλειονότητα των κατοίκων είναι Σέρβοι. Οι εργασίες της ομάδας διαχείρισης, που ξεκίνησαν στις 4 Απριλίου, πρέπει να εντατικοποιηθούν, σε πλήρη συμμόρφωση με τις συμφωνίες των Βρυξελλών του 2013 και 2015.

IV. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1. Περιλήψεις των πορισμάτων των εκθέσεων³

2. Στατιστικά παραρτήματα

³ Αριθμοί αναφοράς των εγγράφων εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.